

Wrośniak anyżkowy

Wrośniak różnobarwny

Bocznik ostrygowaty

Huby - grzyby na wysokościach

Huby to nazwa zwyczajowa, obejmująca przede wszystkim grzyby wytwarzające owocniki nadrzewne, o twardej, korkowatej strukturze. Ich owocniki mają kształt kopyta, muszli lub płaskiej skorupy. Tylko u niektórych hub występują owocniki przypominające grzyby kapeluszowe.

Tekst i zdjęcia

KAMILA MUSIATOWICZ

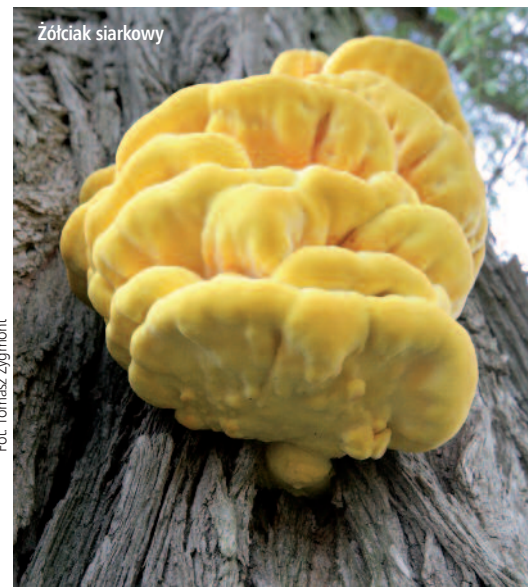
Grzyby nadrzewne, potocznie nazywane „hubami”, to gatunki saprofityczne i pasożytnicze grzybów, których cechą wspólną jest to, że rosną i rozwijają się na drewnie. Huby, jak wszystkie grzyby, pozbawione są chlorofilu, stąd nie mają zdolności do wytwarzania związków organicznych pobierając energię słoneczną. Muszą pobierać substancje organiczne bezpośrednio z roślin. I tak: saprofityczne gatunki hub rosną i rozwijają się na obumarłych częściach drzew i krzewów, z kolei pasożytnicze żywią się kosztem żywych drzew i krzewów, prowadząc często do ich obumierania. Należy zaznaczyć, że granica między pasożytniczymi a saprofitycznymi grzybami nadrzewnymi nie jest wyraźna.

Często bowiem zdarza się, że grzyb będący najpierw pasożytem, po śmierci gospodarza staje się saprofitem. Mamy wówczas do czynienia z pasożytnictwem fakultatywnym. Typowym przedstawicielem tej grupy pasożytów jest hubiak pospolity (*Fomes fomentarius*), porażający drzewa liściaste czy korzeniowiec wieloletni (*Heterobasidion annosum*) powodujący białą zgniliznę drewna drzew iglastych.

Kolorowe kopyta i wachlarze

Huby odznaczają się bogactwem kształtów i kolorów owocników. Spotkać można owocniki o najdziwniejszych kształtach – od delikatnych kapeluszy rozszczepki pospolitej (*Schizophyllum commune*), przez kopyta hubiaka pospolitego, konsole wrośniaka anyżkowego (*Trametes suaveolens*) do wachlarzowatych kapeluszy wachlarzowca olbrzymiego (*Meripilus giganteus*). Powierzchnia owocników grzy-

bów nadrzewnych pokryta jest mniej lub bardziej twardą skórką, którą czasem dodatkowo pokrywają włoski, tworząc aksamitną powłokę. Powierzchnia większości owocników jest matowa, ale niekiedy lśnią, jakby była polakierowana, jak to jest w przypadku lakownicy żółtawej (*Ganoderma lucidum*). Huby zaskakują również bogactwem kolorów. Dekoracyjnie prezentują się jaskrawożółte owocniki żółciaka

Żółciak siarkowy

Fot. Tomasz Zygmunt

Wrośniak strefowany

Hubiak pospolity

siarkowego (*Laetiporus sulphureus*), intensywnie pomarańczowe kapelusze gęstoporka cynobrowego (*Pycnoporus cinnabarinus*), różowe owocniki młodego pniarka różowego (*Fomitopsis rosea*), czy fioletowy chrząstkoskórnik purpurowy (*Chondrostereum purpureum*). Charakterystyczną cechą różniącą gatunki od siebie jest też sposób wyrastania owocników. Niektóre pojawiają się pojedynczo – ozorek dębowy (*Fistulina hepatica*), inne grupami – gąbkowiec północny (*Climacocystis borealis*). Huby różnią się również wielkością owocników: od kilkunastocentymetrowych owocników pniarka różowego po prawie półmetrowe,

rozłożyste, okazałe kapelusze żagwi luskowatej (*Polyporus squamosus*).

Monofagi i polifagi

Przyglądając się hubom zauważymy, że niektóre gatunki spotkamy tylko na brzożach, inne na dębach, a jeszcze inne na sosnach. To zjawisko charakterystyczne dla monofagów – organizmów zdolnych do rozwoju tylko na określonym gatunku gospodarza. U podstawy starych dębów mamy szansę spotkać ozorka dębowego, wysoko na sosnach wyrastać będzie czyreń sosnowy (*Phellinus pini*), z kolei na brzożach białawe nerkowate białoporki brzożowe (*Piptopo-*

rus betulinus). Natomiast do wybrednych gatunków z pewnością nie należy żółciak siarkowy i żagiew luskowata. Należą one do typowych polifagów, zasiedlających różne gatunki drzew liściastych.

Czas na huby

Większość hub możemy obserwować w ciągu wielu miesięcy lub nawet lat. Ale część gatunków tworzy owocniki w określonej porze roku i widoczne są dla nas tylko zaledwie przez kilka tygodni, np. owocniki białaka ptychogasteroidalnego, czy grzybów w rodziny soplówkowatych. Żółciaka siarkowego znajdziemy najczęściej w czerwcu. Ma on wtedy duże, jaskrawożółte owocniki, które widoczne są z daleka na tle brązowych pni drzew liściastych. Nietrwale owocniki ma również ozorek dębowy. Natomiast trwalsze, zazwyczaj jednoroczne ale i wieloletnie, są owocniki grzybów nadrzewnych o konsystencji skórzastej. Na ogół huby są przez większość osób nierozpoznawalne i postrzegane jako nieużyteczne, bo przeważnie niejadalne. Istnieją jednak jadalne gatunki grzybów nadrzewnych. Przymakiem naszych stołów są owocniki bocznika ostrzygowatego, którego w celach konsumpcyjnych uprawia się na słomie lub drewnie. Smaczne są również młode owocniki niektórych soplówek, jednak ze względu na ich rzadkie występowanie (w Polsce soplówka podlegają ścisłej ochronie) nie należy zbierać jej owocników. Również nasi przodkowie używali hub w życiu codziennym. Owocnik czyrenia ogniowego (*Phellinus igniarius*) służył im do wytwarzania „hubki” – łatwopalnego materiału wchodzącego w skład zestawu do krzesania ognia. Bartnicy używali innej huby – gmatwka dębowego (*Daedalea quercina*), za pomocą którego podkurzali pszczoły w trakcie pobierania miodu.

Pożyteczne pasożyty i saprofity

Huby pełnią w każdym ekosystemie złożone i wielorakie funkcje. Są organizmami cudzożywnymi i uczestniczą aktywnie w krążeniu materii i przepływie energii przez ekosystemy. Huby saprofityczne rozkładają martwą materię organiczną. Gatunki pasożytnicze uczestniczą w naturalnej regulacji liczebności populacji, przede wszystkim roślin. Z kolei skutek działalności saprofitytów martwe szczątki organizmów wzbogacają glebę, na której wyrastają nowe rośliny zielone, dając pokarm zwierzętom i człowiekowi. Jest to jedna z najważniejszych ról, jaką spełnia ta grupa grzybów. Usuwając szczątki martwych organizmów grzyby przygotowują jednocześnie wolne miejsce, czyli przestrzeń życiową, dla innych organizmów. Bez tego rodzaju oczyszczania lasów, pól i łąk z obumarłych szczątków, Ziemia byłaby wielkim, stale rosnącym cmentarzyskiem martwych roślin i zwierząt. Wreszcie huby są ważnym elementem ekosystemów, częścią składową różnorodności biologicznej naszych lasów. Część hub występuje niezmiernie rzadko i objęta jest ochroną gatunkową, np. lakownica lśniąca, pniarek różowy i lekarski oraz wszystkie gatunki soplówek. ■

Wachlarzowiec olbrzymi